

Գինը 50 Կոպ.

Հ. Ս. Խ. Հ. ԿԱՐՄԻՐԱՂՐՈՇ

ՍՈՎԷՏԻՆ ԳԵՏՏԱՏՈՐՆ

12-րդ բաժնաբաժան

ՇԵՔՍՊԻՐ

Մ Ա Կ Բ Ե Թ

Վոդրերգություն 5 արարվածով (20 պատկեր)

Տեղադր. կոմպոզիցիան — Ա. ԳՈՒԼԼԱԿՅԱՆԻ

Թարգմանություն — Հ. ԽԱՆ-ՄԱՍԵՀՅԱՆԻ

Տ. ՀԱՆՈՒՄՅԱՆԻ

Բեմադրություն — Վաստ. սեժ. Ա. ԳՈՒԼԼԱԿՅԱՆԻ

Ռեժիսսուրա — Վաստ. սեժ. Ա. ԳՈՒԼԼԱԿՅԱՆ

Վաստ. սեժ. Մ. ԶԱՆԱՆ

Արտաքին ձևավորում — Մ. ԶԻՐՈՒՏՅԱՆԻ

Յերաժշտություն — Ա. ԽԱՉԱՏՅԱՆԻ

Ռեժիսսուր տախտակապատկերներ — ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

1933

տվալներ, — համառորեն հետապնդել և նպատակադրումը Անարկտիկայի սպիտակ ձյան հայկազ ամբողջացած պատկերներ, հուժկու ցնցող բնավորություններ (կարակտերներ) ճակատագրի հետ մարտնչող, գահավեժ թռչող մարդկային փոթորիկը հոգու վողբերգությունը և այս ամենը պարուրել և միջնադարյան ֆանտաստիկայի մշտնջուր:

Հոլանդիկ արկածային պատմությունը, Շեքսպիրը վեր ե ածել մարդկային խղճի վողբերգության, ուժեղ հոգեբանական դրամայի, նրբին հոգեբանական դիտողություններով և բարոյախոսություններ:

Դրամատուրգիական և բեմական առավելություններով, դրամատիկ դրություններ աստիճանական զարգացմամբ, բեմական բաղձաթիվ և ֆեկտավոր տեսարաններով, միասնական դործողության դինամիկ զարգացմամբ և վարպետորեն մշակված բնավորություններով «Մակբեթ» վողբերգությունը հազվագյուտ պիեսները մեկն և վոչ միայն Շեքսպիրի գրվածքներում, այլև համաշխարհային դրամատուրգիայի մեջ:

Վողբերգությունը կառուցված է մի դեպքի շուրջը: Կենտրոնում վորպես տիտան կանգնած է Մակբեթի ֆիգուրան, այդ փառասեր մարդու վողբերգությունը, վորի ճակատագրի ձևակերպման և բեռված մեր ուշադրությունը: Մակբեթը նախ մարտնչում է իր փառսիրտության տենչի հետ՝ ապա իր ճակատագրի:

Հակիրճ կարելի չէ բնորոշել Շեքսպիրի նպատակադրումը «Մակբեթում» այսպես — կյանքը, վոր հանդես է գալիս պիեսում (բացի այն մտքերից, վորոնք անձնապես կապված են հեղինակի և տիրող պալատական կյանքի անց ու զարձին և հաճոյախոսություններ կեն, ժամանակի վորոշ իրող անձանց) կայանում է նրանում, վոր չար սկսածը չարով կվերջանա, վոր արտաքին հաջողությունը չերբեք չի կարող ներքին հանգստություն տալ մարդուն, վոր յեթե մարդս ձգտում է փառքի և իշխանության վոճրագործություններով, նրան իր խղճի խայթը հանդիստ չի տա և նա կկործանվի և վոր չի կարող մարդն իր յերջանկությունը կառուցել ուրիշ կործանման դնով և չի կարող այդ յերջանկությունը բավարարող և հաստատուն լինել:

Շեքսպիրն իր այս վողբերգության մեջ հանդես է յեկել վոչ միայն վորպես անդուգական վարպետ դրամատուրգ, նյութի կոմպոզիցիայի և այլ տեսակետներով, այլև վորպես մեծ հոգեբան և իր ժամանակի ու դասակարգի խոշոր բարոյախոս: Վողբերգությունը ներշնչված է մարդու և որհասի հասկացողության այն փիլիսոփայության, վոր մարդն անկախ չէ բնության ուժերից, վոր նրա կյանքը, ճակատագրի կանխորոշվում է բնության մեջ իրող բարի և չար ուժերով: Վոր մարդս իր մեջ ունի թե բարու և թե չարի սողմեր, վորոնք դեկավարվում են, մարդուց դուրս գտնվող բարի և չար ուժերի վողբերգություն: Վոր մարդու մեջ յեղած չար և մարդուց դուրս գտնվող չար ուժի մեջ կա կապ և համագործակցություն: Մարդս յենթակա չէ այդ չար ուժերի ազդեցության, վորովհետև նրանք վրասում են մարդու չորս կողմը և զոհ են փնտռում, և այն մարդը, վոր բարոյապես թույլ է յենթարկվում է այդ չար ուժերի գալթակողություն, համագործակցում է նրանց հետ և վերջը վոչնչանում է այդ դործակցությունից: Իսկ բարոյապես ամբակուռ մարդը չի յենթարկվում այդ չար ուժերի ազդեցությանը, վորովհետև բարի ուժն է թագավորում նրա հոգում և այլն և այլն: Յեվ այս փիլիսոփայության պարզ ապացույց է «Մակբեթում» 3 վնուկներ և այլ վողբերգություններ կյանքի վողբերգությունը, նրանց անհրաժեշտությունը, վորոնք դերը պիեսայի զարգացման և վախճանի համար: Մուսյլ ֆանտաստիկ

հորիզոնի վրա հայանվում են 3 վնուկներ, վորոնք սպասում են Մակբեթին, Մակբեթի և այդ չար ուժերի մեջ կապ կա և այդ կապը կործանում է հերոսին:

Հավատում եր, թե չի հավատում ինքը Շեքսպիրը վնուկներին և վողբերգության դա կյանքի նշանակությունը չունի մեզ համար, (կան շատ փաստեր, նրա այլ գրվածքներից, վոր նա դիտության այնքան էլ չի հավատում և շատ բաներ բացատրում եր անհրեույթ ուժերի դործողություններով): Փաստն այն է, վոր Շեքսպիրն իր վողբերգության մեջ ուզում է հավատացնել իր հանգիստականներին այդ տեսության մեջ, Մակբեթի և Լ. Մակբեթի վողբերգությամբ և նրա վախճանով: Ահա այս տեսության դեմ է ուղղված իմ աշխատանքը, մի տեսության, վորն ընդունելի, տարածված և պետական տեսություն է յեղել Շեքսպիրի և Մակբեթի դարերում, բայց անհանդուրժելի յե իր դասակարգային կյանքում մեր որերում:

Շեքսպիրն այս վողբերգությունը գրել է այն ժամանակ, յերբ ամբողջ Անգլիան (և վոչ միայն Անգլիան) հավատում եր վնուկների դոյություն և հետապնդում եր նրանց: Հարյուրներով խաբույկներ կյան հանվում կամ մաս-մաս արվում, անմեղ պառավ կանայք և տղամարդիկ յեթե նրանք մեղադրվում էին, կախարչանքի մեջ, կամ կասկածելի յեր թվում նրանց արտաքինը: Յեվ շատ քաղաքական տնտեսական դժվարին կացություններ և բնության աղետներ բացատրվում եր (և դեռ բացատրվում է) վնուկների կամ «չար վողբերգություններ» դոյությամբ և կախարչանքով: Յեվ քանի վոր այդ յերեույթները պետք է բացատրել դիտությունը, իսկ նա թույլ եր այդ ջրջանում և անկարող լինելով բացատրել նման յերեույթները, յերեույթների բացատրությունը կաթոլիկ յեկեղեցու ձևով եր, հոգևոր հայրերն էլն զլսավորում աղնականության հետ միասին, այդ պայքարը թե վնուկներ և թե անհավատ գիտնականների դեմ: Այդ հավատը և տեսությունը հակասաբաններն, միշտ էլ յերկնային ողնության կարիքը դգային նրանց չարից խափանելու համար: «Մակբեթ» պիեսայի զլսավոր չարժիչ ուժերն են հանդիսանում վնուկներն, այսինքն այդ տեսությունը, իմ բեմադրության մեջ մեր որերի տեսությամբ ցուցադրում ենք Շեքսպիրի տեսությունը և մերկացնում հենց իրեն Շեքսպիրի ստեղծած կացություններով, դեմքերով և տեխստով, բայց փոփոխված կոմպոզիցիայով և խմբադրելով:

Մեր մերկացումը կայանում է նրանում, վոր ցուցաբերում ենք հենց իրեն Շեքսպիրով իրականությունը, այսինքն, վոր վոչ թե նախախնամություն է, «կանխորոշում» մարդու կյանքը այլ ինքը, մարդը, վոր վոչ թե մարդու շուրջը վրասող «չար ուժերն» են ազդում նրա վրա և նրա գործերը դեկավարում, այլ ջրջապատը, վորի ծնունդ է ինքը մարդը, և վորը ստեղծել են իրենք մարդիկ, իրենց դասակարգային շահերից յեղած:

Յեա վերացնում եմ վնուկներին, վորպես չար ուժերի ներկայացուցիչներ, առաջ են գալիս այլ «վնուկներ» վորոնք վրասում են միջնադարյան պալատում (և ինչու միայն միջնադարյան և վոչ մեր որերի կապիտալիստական իրող ջրջաններ) ստեղծում են և վոչնչացնում արքաներ, յեթե նրանք չեն բավարարում իրենց շահերին:

Վոչ թե ֆանտաստիկ ջրջապատումն է կատարվում «Մակբեթ» տրագիկան, այլ միջնադարյան սոցիալական և պալատական ֆոնի վրա:

Մակբեթը ուզում է թագավոր դառնա, ուզում է իշխանություն և փառք ձեռք բերել: Յեվ այդ նա ցանկանում է մինչև վնուկների յերեկար, և դրա մասին դիտեն շատ պալատականներ:

Դուռնականը թույլ և անկարող թաղավոր է, նրա դեմ շատ հաճախ են ապստամբում ժողովուրդն ու թե՛ները և նրա որոշ հաճախակի յե Սկովտյան անգլիական և նորվեգիական արշավանքների յենթարկվում։ Պալատականները դժգոհ են Դուռնականից, վորովհետև յենթակա յեն ներքին և արտաքին թշնամիներին հարձակումներին ու թալանին։ Նրան ուզում են, վոր իրենց թաղավորը լինի ուժեղ, անվեհեր զորավար Մակլեթը, վորը սարսափ է ազդում թշնամիներին իր քաջությամբ, այն ժամանակ խաղաղություն կլինի յերկրում։ Նրանք գիտեն, վոր Մակլեթն ուզում է լինել թաղավոր, գիտեն և այն, վոր նա ինչպես և շատ շատերն այն ժամանակ հավատում էին վնուկներին և զանազան վողիներին դոյության։ Յեվ անա այն պալատականները վորոնք իրականությանն են հավատում, վորոշում են միտադիպելայի յենթարկել Մակլեթին ի հոգուտ իրենց, հետևել նրան և ողնել իր նպատակին հասնելու համար։ Մակլեթին գիմավորում են յերեք «վնուկներ» վորոնք առում են նրան իր հոգու բաղձնաբեր ինտերիզան հաջողվում է, Մակլեթը և Բանքոն հավատում են այդ «վնուկներին» բայց այդ «վնուկները» իսկական են միմիայն Մակլեթի և Բանքոյի համար, և քանի վոր ինտերիզան հաջողվում է, նա տարածվում է առաջ, Դուռնականի դեմ դավ և կազմակերպվում և խորհուրդ է տրվում նրան, հյուր գնալ Մակլեթին մոտ Դավադեր պալատական Անդուսը, գիտե իր փորձով, վոր նման այցելությունները, Մակլեթի պես հոգեկան կացության մեջ զանվող մարդու համար անհետեանք չի անցնի Դուռնական սպանվում է։ Մակլեթը ընտրվում է թաղավոր, սպանվում է և Մակլեթ թաղավորը, վորովհետև նա յես չի բավաբարում իր ջրջապատին, և ընտրվում է Մակլուրը և այսպես շարունակ։ Վոչ թե վնուկներն են դառնում իմ բեմադրությամբ գրամայի շարժիչ ուժը, այլ պալատական ջրջապատը, իսկ պալատական այս խմբավորումներն ընդգեմ Դուռնականի և Մակլեթի, ատեղծում են ընտրելի յերկրում տրեղ սոցիալիստական խոշոր հուզումներին Այսպես է ցուցատրվում «Մակլեթը» և ապացուցվում է, վոր պալատական ջրջաններում իշխանությունը միշտ էլ ձեռք է բերվում վոճբադործությունների և սպանությունների միջոցով և այն էլ սովորաբար առանց խղճի խայթի, վոր բռնակալներն հաղթվում են վոչ թե բարի վողիների գեկավարած «լավ բռնակալներին» ձեռքով միայն, այլ և ճնշված ժողովրդի ձեռքով, յեթե միայն նա հասկանա վոր իրենք կոչված են իշխաններ տապալելու համար։ Մեր բեմադրությունը փորձում է ապացուցել (Շեքսպիրի տեկստով) վոր անհատի «ճակատագիրը» ջրջապատն է վորոշում և վողբերդությունը ստեղծվում է «Մակլեթի» մեջ վոչ թե Մակլեթի և որհաթի բախվելուց, այլ Մակլեթի և ջրջապատի անհավասար պայքարից։

Պարզ է, վոր փոխելով հեղինակի վերոհիշյալ տեսությունը, հանելով ճակատագրական վնուկներին պետք է փոխարինվեն գրանք այն ուժերով, վորոնք իրոք յեղել են և ստեղծել են այս գրաման։

Փոխարինելով Փանտաստիկ աշխարհը ռեալ աշխարհով, պարզ է, վոր առաջ են յեկել և նոր գործող անձինք և նոր տեկստ, վորը վերցրվել է Շեքսպիրի այլ գործերից։

Դիլավորապես ցուցաբերված են ապստամբ ժողովրդի խմբեր և նրանց գեկավարները Սրանցից մեկն է, Ջեկ-Վեբը, ժողովրդական հերոս, նույնպես տրագիկական դեմք և նույնպես զոհ իր ջրջապատին։

Ոգտագործված են Շեքսպիրի գործերից, գլխավորապես հետևյալ պիեսները վորոշ կտորներ, Ռիչարդ 2-րդ, Ռիչարդ 3-րդ և Հենրիխ 4-րդ։ Տրագիկական վոճը պահպանվել է «Մակլեթում» և ընդգծված է նրա արտահայտու-

թյունը թե խաղարկության, և թե արտաքին ձևավորման և թե յերաժշտության մեջ։ Տրագիկան, իր պահանջներն ունի թե խաղարկությունից և թե արտաքին ձևավորումից։ Պահանջվում է ժեստի և հուշի եքսպրեսիա։ Կենցաղային տոնը վերանում է, առջանում է պաֆոս, վորը պետք է արտահայտվեն վոչ թե միայն ձայնով այլ և հուշով վորն ավելի յե ուժգին արտահայտվում և ընդգծվում, քան սովորական դրամայում, նույն ընդգծությունը և լարվածությունը պահանջվում է միզանոցենաներից։

Արտաքին ձևավորման մեջ, վորը կատարել է արվեստագետ Միքայել Արուստյանը, մենք աղիատել ենք տալ տրագիկային պատշաճ, վոճավորված, խաղարկության վայր, տեղի հատկանշական տալով փոքրիկ գետալում։ Վեց հարթությամբ բաժանված տարածությունը, ջրջապատված է բարձր (վորքան ներում է մեր փոքրիկ բեմի բարձրությունը) պատերով և բաժանվում է 3 լիմի։ Ամբողջ բեմը ներկայացնում է միջնադարյան դղյակի սրահ, վորտեղ կառուրվում է ամբողջ պիեսան, առանց գեկորատիվ խոշոր փոփոխությունների։ Թե «բնության» և թե «սենյակային» տեսարանները կատարվում են այս պարվակված «դղյակում»։ Վորոշ ելեմենտներ վերցրել ենք նաև Շեքսպիրյան ժամանակվա թատրոնից։

Յերաժշտության հեղինակն է յերիտասարդ կոմպոզիտոր Արամ Նաչատրյանը։ Մենք նպատակ ենք ունեցել, յերաժշտությունը ծառայեցնել վորպես, շաղկապող հնչյուն, պատկերից—պատկեր փոփոխության ժամանակ և վորպես լրացուցիչ հնչյուն լարված պառզանների ընթացքում։

Մասնակցում է ամբողջ խումբը։ Մասնաշտկան տեսարաններում մասնակցում է նաև թատրոնին կից թատերական տեխնիկումի առաջին կուրսի ուսանողները։

Բեմադրող՝ ԱՐՄ. ԳՈՒԼԱԿՅԱՆ

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

Դուռնական, թագավոր Սկովտիայի	Տ. Այվազյան
Մակուլմ, նրա վորդին	Վ. Բագրատունի
Մակընթ, զորավար	Վաստ. դեր. Հ. Ներսեսյան
» » »	Մ. Զանյան
Լեդի-Մակընթ, նրա կինը	Վաստ. դեր. Արուս-Վոսկանյան
» » »	Ռ. Վարդանյան
Բանքո, զորավար	Վավիկ Վարդանյան
Ֆլինս, նրա վորդին	Թ. Գիլմյան
Յեպիսկոպոս	Ս. Ասլանյան
Անգուս	Վաստ. դեր. Ավես Ավեսիսյան
Մակդուֆ	Գ. Զանիբեգյան
Ռոսս	Լ. Մարյան
Լենոքս	Բունյաթյան Ռի
Մենտեթ	Գ. Մուսեղյան
Կաթնես	Գ. Ամրիկյան
Սիվարդ, անգլիական զորավար	Հ. Ասլանյան
Սեյտոն, Մակընթի թիկնապահ	Ս. Ասլանյան
Բեթլ	Վաստ. դեր. Գ. Ավեսյան
Դոնապան, Մակընթի մոտ	Գ. Գաբրիելյան
Ա. աղջիկ	Ա. Յեղյան
Բ. աղջիկ	Ա. Սիմոնյան
Եմմանուել, վանական	Մ. Կոստանյան
Մարդասպան	Ս. Հովհաննիսյան
Ա. քահանա	Տ. Աբրահամյան
Բ. քահանա	Գ. Ասլանյան
Գ. քահանա	Վ. Մարգունի

Զգեստավորված վհուկներ

Ջեկ-Կեդ	} Ապստամբ արհեստավորներ	Վ. Մարգունի
Դիկ		Հ. Ավագյան
Ջոն		Ռ. Մարոյան
Ջորջ		Ն. Դեվորգյան
Սմիտ		Ս. Աբեղյան
Սուրհանդակ Ջեկ-Կեդի մոտ		Տ. Խաչատրյան
Ա. Սուրհանդակ Դուռնականի մոտ		Ծ. Սամուկանյան
Բ. Սուրհանդակ Դուռնականի մոտ, սպա		Գ. Ասլանյան
Ա. Լրաբեր Անգուսի մոտ		Ա. Շերեմյ
Բ. » » »		Ծ. Սամուկանյան
Ա. Ապստամբ քաղաքացի		Գ. Մուսեղյան
Ա. Կին ապստամբ		Ա. Արագյան
Ա. պատավոր		Ծ. Սամուկանյան
Բ »		Հ. Գալստյան
Պալատական կանաչ		Հ. Ալեքսանյան
		Ե. Շահինյան
		Հ. Գառգառ
		Ա. Միրզայան
		Ա. Սիմոնյան
		Ա. Արագյան
		Մ. Պարոնիկյան
		Վ. Ասեփանյան
Ապստամբ կանաչ		Լ. Ալեքսանյան
		Ա. Միրզայան
		Ե. Շահինյան
		Ա. Սիմոնյան
		Մ. Փրոյան
		Ա. Արագյան
		Ժ. Դեվորգյան
		Մ Պարոնիկյան
		Ա. Յեղյան

Պալատականներ, թիկնապահներ, ազնվականներ, սպաներ, զին-
վորներ, սպասավորներ, սուրհանդակներ, ապստամբ արհեստա-
վորներ և այլն.

(Մասնավորապես տեսարաններում մասնակցում են թատերական
տեխնիկումի 1-ին կուրսը):

Դիրբոյոր՝ Ա. Սաթյան

Բեմադրական մասի վարիչ և նկարիչ՝ Մ. Արուտչյան
» » »-ի ոգնական՝ Ս. Դալլաքիշվիլի
Հուշարարներ՝ Ասլանյան Ս. Մինասյան Մ.
Ելեքորոցի վարիչ՝ Ա. Սամբուրյան
Մանուկներ՝ Ա. Վարդանյան, Հ. Մանանջյան
Դուրդիրների վարիչ՝ Ս. Սարգսյան
Դերակներ՝ Ազիզյան Կ., Միմոնյան Թ., Ասատրյան Մ.
Պարիկներ և գրիմներ՝ Ա. Սամվելյանի և Գ. Ասատրյանի
Մակեյի՝ Ա. Խզմալյան
Ներկարար՝ Գ. Սարգսյան
Ռեկվիզիտ՝ Ն. Կոնդրատյան

Յերաժշտախումբ՝ Ասոյան Բ., Հովհաննիսյան Մ., Հախ-
նազարյան Ա., Լիսիցյան Ա. Ղադիմյան
Ա., Մարտիրոսյան Ա., Մկրտչյան Ֆ.,
Մարգարյան Վ., Քոթախալյան Հ. և ուրիշ-
դակ 12 հոգի Պետկոսերվատորիայից:

Բեմի բանվորներ՝ Ավետիսյան Ա., Բաբլոյան Հ., Թերզ-
յան Ա., Հասանով Ա., Ղազարյան Մ., Մար-
գարյան Կ., Մինախոբյան Յե., Մարտի-
րոսյան Ղ., Ջեյրանյան Գ.:

Հյուսներ՝ Դալաշյան Ս., Կարապետյան Ա., Հարու-
թյունյան Գ., Մսրլյան Կ., Շուշանյան Մ.:

Ներկայացումը վարում են՝ ՍԲՐՄՀԱՄՅԱՆ Տ., ԴԱԼԼԱՔԻՇՎԻԼԻ Ս.,
ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ Ս.

Գեղմասի վարիչ՝ վաստ. Կեթ. Ա. ԳՈՒԼԵԿՅԱՆ

19.

11

26571